

УДК: 159.923.2

DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2018-3-3>

Ігор Зозуля,
доктор юридичних наук, професор кафедри загальноправових дисциплін,
Лариса Шевченко,
кандидат психологічних наук, доцент кафедри соціології та психології,
Олександр Зозуля,
кандидат юридичних наук, доцент кафедри загальноправових дисциплін,
Харківський національний університет внутрішніх справ,
просп. Л. Ландау, 27, м. Харків, Україна

ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ САМОРЕГУЛЯЦІЇ ЗЛОЧИНЦІВ

Вивчення саморегуляції постає актуальною проблемою, оскільки її порушення є причиною соціальних і особистісних проблем особистості. Метою дослідження є вивчення гендерних особливостей саморегуляції злочинців. У дослідженні були використані методи: методика «Стильові особливості саморегуляції поведінки (ССП-98)», розроблена В. І. Моросановою, Питальник «Контроль за дією», розроблений Ю. Кулем та адаптований С.А. Шапкіним; анкетування, математико-статистичні методи програми SPSS. За результатами дослідження виявлено, що загальний рівень саморегуляції у жінок нижчий, ніж у чоловіків, головну роль у регуляції поведінки вони відводять зовнішнім чинникам. Спільним в обох групах злочинців є нерозвинена потреба у плануванні свого життя, відсутність здатності та бажання виробляти цілі та життєві перспективи, підкріплені власною відповідальністю, ініціативою, активністю. Саморегуляція є здатністю людини керувати собою, своєю поведінкою на основі сприймання й усвідомлення життєвих ситуацій, власних психічних станів, наявних цілей діяльності. Нерозвиненість вольових якостей, вибірковість і слабкий контроль поведінки разом із викривленою мотивацією злочинців ускладнюють контроль за власними вчинками, тому головну роль у регуляції поведінки і жінки і чоловіки відводять зовнішнім регуляторам.

Ключові слова: саморегуляція, особистість, самоконтроль, злочинність, жінки-злочинниці, девіантна поведінка, імпульсивність.

Вступ

Саморегуляція особистості є однією з ключових адаптацій людської психіки для життя у суспільства, у групі. Завдяки саморегуляції людина може змінювати свою поведінку, щоб відповідати вимогам та очікуванням оточення, нормам та правилам середовища, виконуючи закони і моральні приписи. Порушення саморегуляції та самоконтролю є однією з причин соціальних й особистісних проблем: сімейних негараздів, наркоманії, алкоголізму, інтернет-залежності, правопорушень, злочинності. Оскільки показник жіночої злочинності вважається своєрідним індикатором здоров'я суспільного життя, вивчення особистості жінок-злочинниць, їх емоційно-вольової сфери, зокрема особливості їх саморегуляції та самоконтролю, з метою розроблення дієвих програм ресоціалізації правопорушниць постає актуальним та своєчасним завданням.

Мета статті – емпіричне вивчення гендерних особливостей саморегуляції злочинців.

Завдання: проаналізувати теоретичні напрямки дослідження проблеми саморегуляції; вивчити стильові особливості саморегуляції злочинців; дослідити складові контролю за дією обраних респондентів.

Методи дослідження

Методологічним підґрунтям дослідження є теорія єдності психіки та діяльності, системно-структурний

діяльнісний підхід та сучасні теорії саморегуляції. У дослідженні були використані такі методи: **тестування** – методика «Стильові особливості саморегуляції поведінки (ССП-98)», розроблена В. І. Моросановою, складається з 46 тверджень, які представляють 6 шкал, що дозволяє діагностувати розвиток індивідуальної саморегуляції та її індивідуального профілю, та включає показники планування, моделювання, програмування, оцінки результатів, а також показники розвитку регуляторно-особистісних властивостей – гнучкості та самостійності. Показники шкал характеризують рівень сформованості індивідуальної системи саморегуляції довольної активності людини. Аналіз даних проводиться за шкалами: шкала «Планування» (Пл) – характеризує особливості визначення цілей, рівень сформованості свідомого планування діяльності; шкала «Моделювання» (М) – діагностує розвиненість уявлень про систему внутрішньозначимих умов досягнення цілей, програмування; шкала «Програмування» (Пр) – визначається розвиненість свідомого програмування людиною дій, оцінки результатів; шкала «Оцінювання та корекція результатів» (Ор) – діагностує розвиненість й адекватність оцінки досліджуваним себе й результатів власної поведінки; шкала «Гнучкість» (Р) – характеризує рівень і систему саморегуляції змін зовнішніх та внутрішніх умов; шкала «Самостійність» (С) – діагностує розвиненість регуляторної автономії. Кожна шкала складається з 9

тверджень, загальний показник саморегуляції оцінюється за відповідями на всі 46 тверджень. *Питальник «Контроль за дією»*, розроблений Ю. Кулем у 1991 році, адаптований С.А. Шапкіним у 1997 році, дозволяє вивчити: контроль за дією, пов'язаний з ухваленням рішення – ця шкала відображає здатність суб'єкта в процесі ініціації дії відволікатися від неповноцінних, конкуруючих намірів та ін.; контроль за дією, пов'язаний з реалізацією – ця шкала відображає здатність суб'єкта перебувати в процесі реалізації наміру необхідний час, утримувати у фокусі уваги актуальну інтенцію, проявляти наполегливість; контроль за дією, пов'язаний з орієнтацією на невдачу – ця шкала відображає здатність суб'єкта ініціювати процес реалізації наміру, незважаючи на складнощі; *анкетування за спеціально розробленою анкетною та математико-статистичні методи* програми SPSS.

Результати дослідження

Сплеск інтересу науковців до проблеми саморегуляції спостерігається останні три десятиріччя, завдяки чому вона виділилася у самостійну галузь досліджень, де основним предметом аналізу є власне прийоми саморегуляції.

Як відомо, предметом психології саморегуляції є інтегративні психічні явища і процеси, що забезпечують самоорганізацію різних видів психічної активності людини, цілісність її індивідуальності та особистості, тобто обґрунтовується індивідуально-психологічна своєрідність саморегуляції, а аналіз механізмів саморегуляції проводиться в рамках проблематики індивідуальних стилів регулювання, реалізації різних форм довільної активності і діяльності, регуляції психічних станів, вікових аспектів її становлення (Конопкін, 2011). Загальний потенціал саморегуляції складається зі змістовно-сміислової стійкості особистості та її діяльнісних можливостей, які обмежуються значимими для даної особистості впливами соціальної та предметної дійсності, що приводять до відмови від раніше прийнятої мети й мобілізації для реалізації знову прийнятої (Сидоренко, 2006). Зауважимо, що наведені теоретичні погляди не дають відповіді на запитання, що зумовлює саморегуляцію: діяльність чи індивідуальна специфічність, адже це важливе питання психологічних механізмів управління й контролю власною поведінкою.

Сьогодні можна говорити про саморегуляцію станів, мотиваційну саморегуляцію, саморегуляцію діяльності. В ряді досліджень (Tangney et al., 2004), де вимірювалися характеристики самоконтролю досліджуваних і різноманітні показники ефективності в різних сферах соціально адаптованих осіб та осіб, що мали труднощі в адаптації, у низці досліджень (Baumeister et al., 2007) виявлено, що слабка саморегуляція заважає людині будувати адекватну взаємодію з іншими, досягати цілей, обирати ефективні стратегії. Навіть маючи високий потенціал здібностей, людина з недостатнім рівнем саморегуляції не здатна досягти вагомих результатів, реалізувати свої

здібності, а звідси – накопичує особистісні на соціальні негаразди. Отже, саморегуляція та самоконтроль зумовлюють рівень досягнень людини.

Дослідження кримінологів вказують на недостатню саморегуляцію і дефіцит самоконтролю особи, які часто є ключовою проблемою вчинення злочинів. У лонгитюдному дослідженні при розгляді низького самоконтролю як чинника фактору ризику для соціальної адаптації була виявлена неперервність агресивної поведінки як у чоловіків, так і у жінок (Pulkkinen, 2006). З цього приводу є думка, що характерною рисою корисливих насильницьких злочинців є низький самоконтроль (Головкін, 2011). Вивчення деяких аспектів психічної організації злочинців підтверджує важливість низького рівня контролю поведінки у генезі злочинної поведінки особи, втім, дослідники зауважують, що не лише наявний рівень стає предиктором рецидивів злочинного поведіння. Люди, що стають злочинцями, демонструють слабкість щодо регуляції своїх антисоціальних імпульсів, порушують формальні та неформальні правила, норми. Слабкість самоконтролю є підґрунтям вчинення повторних злочинів та формуванням кримінального життєвого стилю (Gottfredson, Hirschi, 1990). У дослідженнях жіночої рецидивної злочинності звертається увага на відчутні зміни у характері та психіці жінок-злочинниць, їх низький самоконтроль та невпевненість у собі, небажання опиратися несприятливим обставинам, контролювати своє життя (Батиргареева, 2009).

Наразі особливої уваги потребує вивчення особливостей саморегуляції у осіб з девіантною поведінкою, зокрема, кримінальною. Оскільки саморегуляція передбачає управління імпульсами негайного задоволення потреби, то людина з високим рівнем самоконтролю здатна будувати свою поведінку з урахуванням суспільних цінностей, норм та приписів (Mischel, Ayduk, 2004). Слабкість саморегуляції може призвести до нехтування нормами права, моралі, формування асоціальної поведінки і, врешті-решт, до кримінального стилю життя. Ми вважаємо, що саморегуляція може розглядатися як здатність людини керувати собою на основі сприймання та усвідомлення своєї поведінки; водночас вибір людиною певного варіанту поведінки виступає чинником її соціалізації або асоціалізації.

Наше дослідження проводилося у кримінально-виконавчих установах мінімального та середнього рівня безпеки Державного департаменту з питань виконання покарань в Харківській області. Вибірка була обмежена за ознаками віку (20-47 років), її обсяг становив 377 осіб. Першу групу складають жінки-злочинниці, всього 203 особи, друга група досліджуваних представлена чоловіками, які відбувають покарання, всього 174 особи. До цього числа не були включені особи, які знаходяться у карантинному приміщенні та ті ув'язнені, що проходять первинний курс лікування від алкоголізму або наркоманії. Для систематизації даних учасників дослідження була складена

картотека, яка включала кодоване ім'я, соціально-демографічні відомості, статті КК України, строк покарання та ін.

Стильові особливості саморегуляції є найбільш типовими для особи індивідуальними особливостями

самоорганізації та управління цілеспрямованої внутрішньої і зовнішньої активності, які стабільно проявляються в різноманітних видах. За результатами дослідження складових особистісної саморегуляції обох груп злочинців отримано такі дані (табл. 1).

Таблиця 1.

Показники стильових характеристик поведінки злочинців (M±m)

Шкала	Групи		p
	1 група жінки	2 група чоловіки	
Планування	3,09±0,88	3,71±2,08	–
Моделювання	3,36±1,45	3,52±0,45	–
Програмування	3,67±0,69	6,68±0,57	0,05
Оцінювання та корекція результатів	4,49±1,84	5,28±1,33	–
Гнучкість	7,86±0,92	4,22±1,28	0,05
Самостійність	5,24±1,64	5,82±0,93	–
Загальний рівень саморегуляції	23,35±1,25	28,23±1,15	0,1

Як вбачається з результатів дослідження, в групі жінок і в групі чоловіків за шкалами «Планування» (група 1 – 3,09±0,88; група 2 – 3,71±2,08) та «Моделювання» (група 1 – 3,36±1,45; група 2 – 3,52±0,45) одержані гранично низькі показники. Отримані дані свідчать, що спільним в обох групах є нерозвинена потреба у плануванні свого життя, відсутність здатності та бажання виробляти стратегічні цілі та життєві перспективи, підкріплені власною відповідальністю, ініціативою, активністю. Злочинці обох груп досліджуваних не переймаються щодо майбутнього – на певний час ув'язнення їх життя, робота та відпочинок підпорядковані правилам внутрішнього розпорядку, виконання якого контролює адміністрація колоній. Планування життя після звільнення ускладнюється їх поганою соціальною адаптацією, об'єктивними та суб'єктивними чинниками, які не дозволяють адекватно оцінити себе та ситуацію, скептичною позицією про марність змін у житті на краще. Показники шкали «Оцінювання та корекція результатів» у досліджуваних знаходяться на середньому рівні (група 1 – 4,49±1,84, група 2 – 5,28±1,33). Наведені результати свідчать про достатню розвиненість самооцінки респондентів, можливість оцінювання своїх дій, уяву про себе як особистість, наділену достатньою свободою вибору життєвого шляху. Разом із тим, суб'єктивні критерії успішності й у жінок, й у чоловіків виявилися недостатньо стійкими, що призводить при виникненні труднощів у досліджуваних зацикленості на поточних подіях, недостатньої адаптованості. Поблажливе ставлення до себе та виправдування себе і своїх вчинків не сприяє самокритиці, внаслідок чого вони повторюють свої помилки, тобто у злочинців незалежно від статі спостерігається загальна тенденція розмитості майбутнього, нечіткості і невизначеності шляху життєздійснення. Самостійність як регуляторно-особистісна властивість особистості характеризує

розвиненість її регуляторної автономності. Отримані результати (група 1 – 5,24±1,64, група 2 – 5,82±0,93) відбивають задовільний рівень сформованості самостійності у досліджуваних, наявне вміння планування своїх справ, достатню активність щодо досягнення мети. Разом із тим, недостатня впевненість у собі може зробити їх залежними від оцінок оточення, а усвідомлене бажання «пливти за течією» забезпечує психологічний комфорт у кримінальному середовищі, де діють жорсткі неформальні норми поведінки. Ідентифікуючи себе з конкретною субкультурою групою, досліджувані прагнуть організувати свою поведінку згідно з нормами кримінальної субкультури, тож поступово паралізується активність особистості, знижується автономність, зростає конформність.

Виявлено значущі розбіжності у групах досліджуваних за шкалами «Програмування» (група 1 – 3,67±0,69; група 2 – 6,68±0,57; p<0,05) та «Гнучкість» (група 1 – 7,86±0,92, група 2 – 4,22±1,28; p<0,05). Чоловіки-злочинці схильні обдумувати свою поведінку, дії, засоби, завдяки яким досягають своєї мети; здатні краще за жінок пристосовуватися до мінливих обставин. Отримані дані дослідження узгоджуються з результатами вивчення особи корисливого злочинця, здійсненого Б. Головкіним. Науковець відмітив, що, перебуваючи за ґратами, злочинці швидко пристосовуються до умов неволі, набувають потрібні зв'язки у злочинному світі, навіть обмінюються злочинним досвідом і впевнено очікують звільнення (Головкін, 2011). Натомість жінки-злочинниці схильні діяти імпульсивно, часто не бажать (або не вміють) продумувати послідовність своїх дій. Своє життя вони підпорядковують матеріальному успіху, розвагам, для досягнення яких придатні усі засоби, навіть кримінальні. Результати дослідження підтверджуються даними, одержаними іншими вченими. Досліджуючи психологічні аспекти жіночої насильницької злочинності,

В. Меркулова зауважила, що жінки є більш емоційні та імпульсивні, спочатку діють, а вже потім думають (Меркулова, 2001). Подібної думки додержуються Ю. Антонян і В. Кудрявцев, які вважають, що злочинцям притаманні однорідні особистісні особливості, серед яких ведучими є імпульсивність, агресивність, асоціальність при низькому контролі за поведінкою та діями (Антонян та ін., 2014). Імпульсивність жінок-злочинниць вкупі з підвищеною емоційністю, яка є характерною для більшості жінок, може стати підґрунтям девіантності в їх соціальній поведінці після звільнення. За результатами дослідження виявилось, що в групі жінок діагностується високий рівень сформованості регуляторної гнучкості, до речі, це єдиний показник, що сягає високого рівня в обох групах респондентів. Гнучкість регуляторики забезпечує жінкам практичність, реалістичність, навіть в умовах депривації вони не уникають спілкування з адміністрацією установи, налагоджують товариські стосунки з іншими ув'язненими жінками, турбуються про свою зовнішність. Тривале існування в одностатевому середовищі, з певними обмеженнями у виборі одягу спонукає жінок зберігати привабливу зовнішність, особливо якщо вона є знаряддям їх кримінальної діяльності.

Якщо проаналізувати наявний загальний рівень саморегуляції в обох групах досліджуваних, то ми бачимо, що у жінок він значно нижчий, ніж у чоловіків. Отже, жінки-злочинниці є більш залежними від ситуації, думки інших, гірше чинять опір негативним впливам, погано програмують та передбачають свою діяльність, поведінку, їм важко визначити життєві цілі. Імпульсивність їхньої поведінки впливає на діяльність, тому при плануванні життєвих перспектив вони мають складнощі, орієнтуються на інших людей, потребують підтримки оточення. Низький розвиток моделювання та оцінки результатів викликає у жінок тривожність, напруженість у взаємодії і спілкуванні з іншими, а наслідком стає їх малоефективна діяльність.

Чоловіки-злочинці демонструють достатньо високий загальний рівень саморегуляції. Вони краще пристосовуються до змін, й певним чином це можна пояснити їхнім світоглядом, бажанням не загубити свій статус у кримінальному середовищі, дбати про власні інтереси «тут і зараз». Життєві плани досліджуваних нестійкі, вони мало готові до реалізації своїх життєвих перспектив, відносячи їх на невизначене майбутнє. Оцінка результатів чоловіків-

злочинців є доволі слабкою ланкою саморегуляції, до того ж важко піддається корекції. Щоправда, на результати дослідження може впливати тривалий термін (2-7 років) перебування за ґратами респондентів.

Складовою саморегуляції особистості можна вважати контроль людиною власних дій. Результати, отримані за цією методикою, повністю узгоджуються з даними методики «Стильові особливості саморегуляції поведінки». Спільним в обох групах досліджуваних є зниження зусиль, аж до тимчасової відмови від досягнення мети, через несприятливі переживання: розчарування, досади, образи. Невдача закріплюється завдяки емоційним чинникам, і у подальшому досліджувані віддають перевагу сьогохвилинним і поверхневим цілям. Отже, логічним є притаманна злочинцям низька усвідомленість та стійкість цілей діяльності, невизначеність планів. Жінки-злочинниці, на відміну від чоловіків, менше здатні до формування репрезентації власних очікувань і емоційних переваг, вони живуть за приблизною «схемою» свого життя, їм притаманна невпевненість, залежність від зовнішніх та внутрішніх обставин, навіть мета, яка стоїть перед ними, здається «не своєю», «відчуженою». Не виключаємо, що такий стан речей викликано обмеженим строком перебування жінок за ґратами. Можна сказати, що ставлення жінок до свого майбутнього суперечливе і водночас бентежить їх, вони зазнають певні труднощі як у плануванні своєї діяльності, так і в доборі засобів досягнення цілей чи вибору шляхів; щодо контролю за діями, то він скоріше фрагментарний. Чоловіки-злочинці є більш орієнтованими на дію, тобто схильні здійснювати регуляцію запланованих дій. Їм притаманні, на відміну від жінок, більш повноцінні репрезентації минулого й актуального стану. Отримані результати свідчать про здатність злочинців виробляти певні стратегічні плани життя, підкріплені наявним кримінальним досвідом та особистою ініціативою.

Термін «саморегуляція» вказує на рівень довільної, усвідомленої регуляції власної поведінки особистості, що розвивається на основі контролю поведінки. Вивчення суб'єктивного погляду злочинців на можливість контролю поведінки свідчить, що респонденти обох груп важливу роль у її регуляції відводять зовнішнім чинникам. Яскравою ілюстрацією є відповіді на запитання запропонованої анкети, за якою досліджувані могли обрати декілька варіантів відповіді (фрагмент анкети наведено в таблиці 2).

Таблиця 2.

Розподіл відповідей на питання анкети респондентів, (%)

Питання анкети	Група 1 жінки	Група 2 чоловіки
<i>Що, на Вашу думку, стало причиною злочину</i>		
Тяжкі обставини	28,5	42,7
Перебування у стані алкогольного (наркотичного) сп'яніння	17,4	27,3
Не було іншого виходу	56,1	19,8

Питання анкети	Група 1 жінки	Група 2 чоловіки
Сталося випадково	29,6	37,4
Конфліктна ситуація	48,02	73,21
Моя необачність, нестриманість	25,0	13,65
<i>Хто (що) могло допомогти запобігти злочину</i>		
Родичі, сусіди, друзі	62,1	33,68
Дільничний інспектор поліції	10,02	7,0
Люди, що були поруч	5,64	12,27
Я сам (сама)	31,40	20,86
Інше	16,58	35,11

На питання анкети «Що, на Вашу думку, стало причиною злочину?» лише чверть жінок і шоста частина вибірки чоловіків серед сукупності обставин, що призвели їх до вчинення злочину, відзначають власну поведінку, хоча б й у ретроспективі. Аналіз механізму злочинів, вчинених жінками, дає можливість побачити, що мікросоціальне оточення для них відіграє більш вагомий і значущий роль, ніж у чоловіків. Тому серед факторів, які мали вплинути на запобігання злочину, лише третина жінок і п'ята частина чоловіків наголосили на можливості контролю своєї поведінки в кримінальній ситуації, що склалася. Цікаво, що і жінки, і чоловіки серед своїх якостей відмічають наявність вольових, таких як сміливість, рішучість, самостійність. Насправді нерозвиненість вольових якостей, вибірковість та слабкий контроль поведінки разом із викривленою мотивацією ускладнюють контроль злочинців за власними діями та вчинками.

Висновки

Саморегуляція є провідним психічним процесом будь-якого виду життєдіяльності особистості, оскільки виконує функцію управління власною активністю і пов'язана з вибірковістю як зовнішнього середовища, так і варіантів власної поведінки, отже виступає як функціональна характеристика особистості.

Загальний рівень саморегуляції у жінок значно нижчий, ніж у чоловіків, жінки-злочинниці є більш залежними від ситуації, думок інших, гірше чинять опір негативним впливам, погано програмують та передбачають свою діяльність, поведінку, їм важко визначити життєві цілі. Низький розвиток моделювання та оцінки результатів викликає у жінок тривожність, напруженість у взаємодії та спілкуванні з іншими, а наслідком стає їх малоефективна діяльність. Імпульсивність їхньої поведінки впливає на діяльність, тому при планування життєвих перспектив вони мають складнощі, орієнтуються на інших людей. Жінки-злочинниці менше здатні до формування ре-

презентації власних очікувань і емоційних переваг, вони живуть за приблизною «схемою» свого життя, їм притаманна невпевненість, залежність від зовнішніх та внутрішніх обставин, фрагментарний контроль за власними діями, поблажливе ставлення до своєї поведінки.

Чоловіки-злочинці мають достатньо високий загальний рівень саморегуляції, завдяки чому краще пристосовуються до змін у житті, в тому числі за ґратами. Це можна пояснити їхнім світоглядом, бажанням не загубити свій статус у кримінальному середовищі, дбати про власні інтереси «тут і зараз». Життєві плани досліджуваних чоловіків нестійкі, вони мало готові до реалізації своїх життєвих перспектив, відносячи їх на невизначене майбутнє. Оцінка результатів діяльності чоловіків-злочинців є доволі слабкою ланкою саморегуляції, важко піддається корекції. Чоловіки-злочинці, на відміну від жінок, краще орієнтовані на дію, їм притаманні більш повноцінні репрезентації минулого й актуального стану, злочинці здатні виробляти стратегічні плани життя, підкріплені наявним кримінальним досвідом та особистою ініціативною.

Спільним в обох групах злочинців є нерозвинена потреба у плануванні свого життя, відсутність здатності та бажання виробляти цілі та життєві перспективи, підкріплені власною відповідальністю, ініціативою, активністю.

Саморегуляція є здатністю людини керувати собою, своєю поведінкою на основі сприймання й усвідомлення життєвих ситуацій, власних психічних станів, наявних цілей діяльності. Нерозвиненість вольових якостей, вибірковість і слабкий контроль поведінки разом із викривленою мотивацією злочинців ускладнюють контроль за власними вчинками, тому головну роль у регуляції поведінки і жінки і чоловіки відводять зовнішнім регуляторам.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конопкин О. А. Психологические механизмы регуляции деятельности / О. А. Конопкин. – М. : ЛЕ-НАНД, 2011. – 320 с.

2. Сидоренко Н. І. Особливості усвідомлення саморегуляції довільної активності майбутніх педагогів / Н. І. Сидоренко // Наука і освіта. – 2006. – № 3. – С.

35–47.

3. Головкін Б. М. Корислива насильницька злочинність в Україні: феномен, детермінація, запобігання : монографія / Б. М. Головкін. – Х. : Право, 2011. – 432 с.

4. Батиргареєва В. С. Рецидивна злочинність в Україні : монографія / В. С. Батиргареєва. – Х. : Право, 2009. – 576 с.

5. Меркулова В. О. Психологічні аспекти жіночої насильницької злочинності / В. О. Меркулова // Вісник Одеського ін-ту внутрішніх справ. – 2001. – № 1. – С. 78-83.

6. Антонян Ю. М. Личность преступника / Ю. М. Антонян, В. Н. Кудрявцев, В. Е. Эминов. – СПб. : Изд-во «Юридический центр Пресс», 2014. – 366 с.

7. Tangney J. P. High self-control predicts good adjustment, less pathology and interpersonal success / J. P. Tangney, R. F. Baumeister, A. L. Boone // *Journ. of*

Personality. 2004. V. 72. P. 271–322.

8. Baumeister R. F. Self-Regulation and executive function: The Self as controlling agent / R. F. Baumeister, B. J. Schmeichel, K. D. Vohs // *Social psychology: Handbook of basic principles* / Eds A. W. Kruglanski, E. T. Higgins. – 2007. P. 516–539.

9. Pulkkinen L. The Jyvaskyla longitudinal study of personality and social development (JYLS) / L. Pulkkinen // *Socioemotional development and health from adolescence to adulthood*. N.Y.: Cambridge University Press, 2006. P. 29–55.

10. Gottfredson M. R., Hirsch T. A general theory of crime / M. R. Gottfredson, T. A. Hirsch. – Stanford: Stanford University Press, 1990.

11. Mischel W., Auduk O. Willpower in cognitive-affective processing system: the dynamics of delay of gratification / W. Mischel, O. Auduk // *Handbook of Self-Regulation* / Eds R. F. Baumeister, K. D. Vohs. – N.Y. Guilford Press, 2004. – P. 99-129.

REFERENCES

1. Konopkin, O. A. (2011). *Psikhologicheskkiye mekhanizmy regulyatsii deyatel'nosti [Psychological mechanisms of activity regulation]*. Moscow: LENAND [in Russian].

2. Sydorenko, N. I. (2006). Osoblyvosti usvidomlennya samorehulyatsiyi dovil'noyi aktyvnosti maybutnikh pedahohiv [Features of awareness of self-regulation of the arbitrary activity of future teachers]. *Nauka i osvita – Science and education*, 3, 35–47 [in Ukrainian].

3. Holovkin, B. M. (2011). *Koryslyva nasylnytska zlochynnist v Ukrayini: fenomen, determinatsiya, zapobihannya [Forced violent crime in Ukraine: a phenomenon, determination, prevention]*. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].

4. Batoryhareyeva, V. S. (2009). *Retsydyvna zlochynnist v Ukrayini [Recurrent Crime in Ukraine]*. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].

5. Merkulova, V. O. (2001). Psykholohichni aspekty zhinochoyi nasylnytskoyi zlochynnosti. *Visnyk Odeskoho in-tu vnutrishnikh sprav – Bulletin of Odessa in the Ministry of Internal Affairs*, 1, 78–83 [in Ukrainian].

6. Antonyan, YU. M., Kudryavtsev, V. N., & Eminov, V. Ye. (2014). *Lichnost prestupnika [The personality*

of a criminal]. Saint Petersburg: Izd-vo «Yuridicheskij tsentr Press» [in Russian].

7. Tangney, J. P., Baumeister, R. F., & Boone, A. L. (2004). High self-control predicts good adjustment, less pathology and interpersonal success. *Journ. of Personality*, (Vol. 72), (pp. 271–322) [in English].

8. Baumeister, R. F., Schmeichel, B. J., & Vohs, K. D. (2007). Self-Regulation and executive function: The Self as controlling agent. *Social psychology: Handbook of basic principles*. [in English].

9. Pulkkinen, L. (2006). The Jyvaskyla longitudinal study of personality and social development (JYLS). *Socioemotional development and health from adolescence to adulthood* (pp. 29-55). N.Y.: Cambridge University Press [in English].

10. Gottfredson, M. R., & Hirsch, T. (1990). *A general theory of crime*. Stanford: Stanford University Press [in English].

11. Mischel, W., & Auduk, O. (2004). Willpower in cognitive-affective processing system: the dynamics of delay of gratification. In: *Handbook of Self-Regulation*. R. F. Baumeister, K. D. Vohs (Ed.). N.Y. Guilford Press [in English].

Igor Zozulia,
Doctor of Law, professor, Department of General Law Disciplines,
Larysa Shevchenko,
PhD (Candidate of Psychological Sciences), associate professor,
Department of Sociology and Psychology,
Oleksandr Zozulia,
PhD (Candidate of Legal Sciences), associate professor,
Department of General Law Disciplines,
Kharkiv National University of Internal Affairs,
27, L. Landau avenue, Kharkiv, Ukraine

GENDER PECULIARITIES OF CRIMINALS' SELF-REGULATION

The study of self-regulation appears to be a very relevant issue because the violation of self-regulation is one of the reasons of psychosocial and personal problems. The purpose of the research is to study the peculiarities of self-regulation of female and male criminals. In the research, the following methods were used: Stylistic Features of Behavior Self-Regulation Inventory by V. Morosanova, that examines the individual self-regulation and the indicators of the development of regulatory personality properties; and Action Control Scale (ACS) by Kuhl (adapted by S. Shapkin), that allows one to study: action control associated with decision making; action control associated with the implementation; action control associated with the targeting of failure; questioning, mathematical and statistical methods. According to the results of the study, the general level of self-regulation in women is lower than that of men, they are more dependent on the situation and the environment, they are less resistant to negative influences, are difficult to plan and predict their activities. Female criminals are less able to form the representation of their expectations and emotions, they live according to the approximate life "scheme", they are characterized by uncertainty, dependence on external and internal circumstances, impulsiveness, fragmentary control over their actions, lenient attitude to their behavior, therefore the main role in regulating their behavior is assigned to external regulators. Male criminals have a rather high overall level of self-regulation, which makes them better adapted to changes in life. Unlike female criminals, male ones are more action-oriented, they have more complete representations of the past and the current states. There are some common things in both groups of criminals: an undeveloped need to plan their lives, lack of ability and desire to develop goals and life prospects.

Keywords: self-regulation, personality, self-control, crime, female-criminal, deviant behavior, impulsivity.

Submitted on January, 15, 2018
